

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ и задаци

Циљ наставе музичка култура је развијање свести о значају и улози музичке уметности кроз развој цивилизације и друштва; оспособљавање ученика за разликовање основних одлика уметности различитих цивилизација и култура кроз сагледавање елемената музичких дела; оспособљавање ученика за уочавање разлика и сличности између наше и других традиција и култура у домену музике; унапређивање естетских критеријума код ученика; подстицање уметничког развоја и усавршавања у складу са индивидуалним интересовањима и способностима; подстицање, стварање и даљим неговање интересовања, навика и потреба за слушање вредних музичких остварења; усвајање и проширивање познавања основних музичко-теоријских појмова.

Задаци наставе су да ученици:

- стекну знања о музици различитих епоха;
- развију навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспо за разумевање музике;
- развију креативност у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике);
- упознају и изражајна средстава музичке уметности;
- буду оспособљани за разликовање музичких стилова;
- развију навике за слушање уметничке музике;
- развију способност за самостално истраживање, односно стимулација подстицаја за даље истраживање;
- уоче разлике карактера композиција;
- препознају назива композиција након слушања истих, као и препознавање и именовање елементарних музичких елемената који се односе на динамику, темпо, облик дела;
- формирају музички укус и адекватног музички доживљај музичког дела;
- развоју способности разликовања боје звука инструмената као и њихових састава;
- разумеју корелације између избора извођачког састава, садржаја музике.

I разред

гимназија друштвено-језичког смера
(1 час недељно, 37 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Изражајна средства музичке уметности

Улога музике у животу и друштву. Значај усменог предања.

Музика у првобитној друштвеној заједници и културама старог века

Корени музике и њене првобитне улоге, извори, документи, најстарији музички инструменти. Примери за слушање: снимци традиционалне народне музике разних народа. Музика у животу старих источних народа, Грчке и Рима (улога, облици, инструменти, теорија). Јевреји - Псалми по избору: Грци (напитница Секилоса).

Музика средњег века

Стара хришћанска музика: грегоријански корал и византијско певање.

Рани облици вишегласја: органум, дискант, мотет (старофранцуски).

Световна музика средњег века: трубадури, минезенгери.

Почеци духовне и световне музике код нас.

Примери за слушање: грегоријански корал, византијско певање, органум, Рамбо де Вакеира - Календа маја; Адам де ла Ал - Игра о Робену и Мариони; Кир Стефан Србин - Ниња сили.

Музика ренесансе

Три века великих достигнућа у уметности (14, 15. и 16).

Развој духовног и световног вишегласја. Мотет, миса, мадригал.

Највећи представници ренесансне вокалне музике: Палестрина, Орландо ди Ласо, Галус, Маренцио, Да Веноза.

Инструментална музика ренесансе.

Ренесанса код нас: Фрањо Босанац, Андрија Мотовуњанин.

Примери за слушање: Жанекен - Битка код Марињана; Палестрина - Миса папе Марчела (одломак); Ласо - Матонда миа кара; Ехо; Галус - Патер ностер; Ево како умире праведник (Esse quomodo moritur iustus); неки мадригал Маренција или Да Венозе; Ђ. Габријели - Sonata pian e forte; нека тачка из програма ансамбла "Ренесанс"; Мотовуњанин - Фротолла (ансамбл "Арс нова").

Музика барока и рококоа

Нова музичка и уметничка стремљења у епохи барока.

Појава опере и њен развој у Италији, Француској, Немачкој и Енглеској. Најистакнутији представници: Монтеверди, А. Скарлати, Лили, Персел.

Развој инструменталне и вокално-инструменталне музике у бароку и њени облици: свита, соната, концерт, fuga; кантата, ораторијум, пасија.

Представници инструменталне музике у бароку и рококоу: Корели, Вивалди, Бах, Хендл, Скарлати, Купрен.

Примери за слушање: Монтеверди - Аријаднина тужбалица (Lasciate mi morire); Лили - увертира по избору; Персел - Тужбалица Дидоне из опере "Дидона и Енеј"; Корели - Кончерто гросо (по избору); Корели - La folia; Вивалди - Годишња доба (по избору); Бах - Француска или Енглеска свита, по избору; Виолински концерт Е-дур; Бранденбуршки концерт бр. 2; Свита бр. 2, h-мол; Токата и fuga де-мол за оргуље; одломци из Пасије по Матеји и Мисе, h-мол; Хендл - Музика на води (одломак); арија (Ларго) из опере "Ксеркс"; Алилуја из ораторијума "Месија."

Д. Скарлати - Сонате по избору; Купрен - Жетеоци.

Развој опере у 18. веку

Криза италијанске опере серије и Глукова реформа.

Рађање комичне опере и њени први представници: Перголези, Чимароза.

Примери за слушање: Глук - арија Орфеја и Хор духова из опере "Орфеј и Еуридика"; увертира за оперу "Алчесте" или "Ифигенија у Аулиди"; Перголези - арија Серпине из опере "Служавка господарица"; Чимароза - увертира за оперу "Тајни брак".

I разред
гимназија природно-математичког смера и гимназија општег типа
(1 час недељно, 35 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Изражајна средства музичке уметности

Улога музике у животу појединца и друштва. Значај усменог предања.

Музика у првобитној друштвеној заједници и културама старог века

Корени музике и њене првобитне улоге. Музика у животу старих источних народа, Грчке и Рима. Примери: Јевреји - Псалми по избору; Грци - напитница Сеикилоса.

Музика средњег века

Почеци музичке уметности у латинској и грчкој традицији.

Стара хришћанска музика: грегоријански корал и византијско певање. Музика трубадура. Рани облици вишегласја. Почеци духовне и световне музике код нас. Примери: грегоријански корал; византијско певање: Рамбо де Вакеира - Календа маја; Кир Стефан Србин - Ниња сили.

Музика ренесансе

Развој духовног и световног вокалног вишегласја: мотет, миса, мадригал. Највећи представници вокалне музике: Палестрина, Орландо ди Ласо, Галус, Маренцио, Да Веноза.

Инструментална музика ренесансе.

Ренесанса код нас: Фрањо Босанац, Андрија Мотовуњанин.

Примери за слушање: Палестрина - одломак из Мисе папе Марчела; Ди Ласо - Матона миа кара; Галус - Ево како умире праведник, неки мадригал Маренција или Да Венозе; нека тачка из програма ансамбла "Ренесанс".

Музика барока и рококоа

Појава опере, њен развој и најистакнутији представници у 17. веку: Монтеверди, Лили, Персел.

Развој инструменталне и вокално-инструменталне музике у бароку и њени главни облици: свита, соната, концерт, fuga; кантата, ораторијум, пасија. Најважнији представници ових музичких врста - Корели, Вивалди, Бах, Хендл, Скарлати, Купрен.

Примери за слушање: Монтеверди - Аријаднина тужбалица (*Lasciate mi morire*); Корели - *La folia*; Вивалди - Годишња доба (по избору); Бах - Бранденбуршки концерт (по избору); Токата и fuga de-мол, за оргуље; завршни хор из Пасије по Матеји; Хендл - арија (Ларго) из опере "Ксеркс"; Алилуја из ораторијума "Месија", Д. Скарлати - Соната (по избору); Купрен - Жетеоци.

Даљи развој опере у 18. веку

Рађање комичне опере (Перголези) и Глукова реформа.

Примери: арија Серпине из "Служавка господарица" Перголезија; Глук - арија Орфеја из опере "Орфеј и Еуредика".

Музика преткласике и класике

Развој сонате и симфоније. Најистакнутији представници бечке класике - Хајдн, Моцарт и Бетовен. Композитори класичног стила на тлу Југославије - Соркочевих, Јарновић.

Примери за слушање: Хајдн - Симфонија са ударцем тимпана, II став; Лондонска симфонија, D-дур бр. 104, I став; Моцарт - Симфонија g-мол, I став; Мала ноћна музика; увертира и нека арија из опере "Фигарова женидба"; Бетовен - Соната cis-мол. "Месечина"; Клавирски концерт бр. 3, c-мол, III став; Ода радости из 9. симфоније; 5. симфонија, I став; Соркочевих - 3. или 7. симфонија.

Романтизам у музици

Општа обележја романтизма у музици. Соло-песма, клавирска минијатура, програмска музика.

Примери: Шуберт - Недовршена симфонија, I став; соло-песме "Пастрмка" и "Вилењак"; Менделсон - нека песма без речи; Виолински концерт е-мол, I став; Шуман - Лептири; Шопен - Полонеза Ас-дур; мазурка по избору; Соната б-мол, II и III став; Григ - Клавирски концерт а-мол, I став; I свита музике за драму "Пер Гинт"; Берлиоз - Фантастична симфонија, II став; Лист - симфонијска поема "Прелиди"; Мефисто-валцер; Брамс - Виолински концерт, III став; мађарска игра по избору; III симфонија, F-дур, III став; Р. Штраус - Тил Ојленшпигл.

Опера, оперета и балет у 19. веку

Развој опере у Италији (Росини, Белини, Верди), Немачкој (Вебер, Вагнер) и Француској (Гуно, Бизе, Делиб). Развој оперете (Офенбах, Штраус).

Примери за слушање: Росини - увертира и арија Фигара из опере "Севилски берберин"; Белини - арија "Каста дива" из опере "Норма"; Верди - Хор Јевреја из опере "Набуко"; квартет из IV чина опере "Риголето"; тријумфална сцена из опере "Аида"; Вебер - увертира за оперу "Чаробни стрелац"; Вагнер - увертира и хор морнара из опере "Холанђанин луталица"; свадбени хор из "Лоенгина"; Јахање Валкира из музичке драме "Валкира"; Гуно - балетска музика из опере "Фауст"; Бизе - хабанера и арија тореадора из "Кармен"; Делиб - одломак из балета "Копелија"; Офенбах - баркарола из "Хофманових прича"; Ј. Штраус - увертира "Слепи миш".

II разред

гимназија природно-математичког смера и гимназија општег типа

(1 час недељно, 35 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Ученици треба да упознају развој романтизма у музици словенских земаља, укључујући наше најважније ауторе и дела из те епохе.

Словенски композитори у XIX веку

Развој националних школа код Руса (Глинка, Бородин, Мусоргски, Римски-Корсаков, Чајковски), Чеха (Сметана, Дворжак) и код нас (Станковић, Маринковић, С. Мокрањац).

Примери за слушање: Глинка - увертира за оперу "Руслан и Лјудмила"; Бородин - Половјецке игре из опере "Кнез Игор"; Мусоргски - смрт Бориса из "Бориса Годунова"; одломци из "Слика са изложбе": Римски-Корсаков - I став из свите "Шехерезада"; Чајковски - V симфонија, II став; VI симфонија, I и IV став; Клавирски концерт b-moll I став; одломци из балета "Лабудово језеро"; арија Ленског из III чина опере "Егвеније Оњегин", и сцена Татјаниног писма из II чина; увертира "1812"; Сметана - Вишеград из циклуса "Моја домовина"; увертира за оперу "Продана невеста"; Дворжак - Симфонија из Новог света, III став; Концерт за виолончело h-moll, I став; Словенска игра (по избору).

К. Станковић: Варијације на песму "Што се боре мисли моје", Српске народне песме (избор); Ј. Маринковић: Грм, Молитва, Чежња; С. Мокрањац: V и X руковет, Козар, Њест свјат (из Опела), Херувимска песма (из Литургије).

Опера на почетку XX века

Упознавање битних карактеристика опере на прелазу из XIX у XX век и најзначајнијих стваралаца и њихових дела.

Пучини и веристи

Избор дела за слушање:

Пучини: Тоска (молитва Тоске из II чина, арија Каварадосија из III чина), Болеми (завршни дует из I чина); Леонкавало: пролог из "Пајаца"; Маскањи: Кавалерија рустикана (Интермецо).

Упознавање главних карактеристика развоја музичког романтизма у музици југословенских народа, упознавање његових најзначајнијих представника слушањем њихових композиција.

Импесионизам

Упознавање основних особености импесионизма у музици, као и њихових главних представника и њихових дела.

Опште карактеристике - Дебиси, Равел

Избор дела за слушање:

Дебиси: Месечина, Арабеске; Равел: Болеро, Дафнис и Клое (одломци).

Музика XX века

Упознавање главних стилских праваца у развоју музике XX века и најзначајнијих композитора и њихових дела.

Стилски правци: експресионизам, додекафонија, неокласицизам, нова улога фолклора: Стравински, Шенберг, Хиндемит, Прокофјев, Шостакович, Бритн и Барток.

Избор дела за слушање:

Шенберг: пет комада за клавир, Пјеро месечар;

Прокофјев: Класична симфонија, Ромео и Јулија (одломци); Бритн: Једноставна симфонија; Шостакович: V симфонија, Лењинградска симфонија; Стравински: Посвећење пролећа (одломак), Петрушка (руска игра); Барток: Концерт за оркестар (став), Гудачки квартети (избор).

КЛАСИЧАН И САВРЕМЕНИ БАЛЕТ, УМЕТНИЦИ И МУЗ. ПРИМЕРИ

Југословенска музика у XX веку

Почети развоја модерне музике - Коњовић, Милојевић, С. Христић,

Избор дела за слушање:

П. Коњовић: Триптихон из "Коштане", Нане кажи тајку - из збирке "Лирика"

М. Милојевић: Четири комада за клавир (избор), Јесења елегија, Јапан - соло песме, Легенда о Јефимији за виолончело и клавир

С. Христић: Прва свита из "Охридске легенде", Елегија, Поноћ, Вече на шкољу - соло-песме

Ј. Славенски: Вода звира, Балканофонија (одломци), Симфонија Оријента (одломци), Други гудачки квартет ("Лирски")

М. Тајчевић: Седам балканских игара (избор), Воспојте (из "Четири духовна стиха"), Три баладе Перице Керемпуха (избор)

Музичка авангарда

Лутославски, Пендерецки, Сакач, Келемен.

Избор дела за слушање:

Лутославски: Жалобна музика

Пендерецки: Пасија по Луки (одломци), Тренос - жртвама Хирошима

Српска савремена музика

Рајичић, Љ. Марић, Вучковић, Вукдраговић, Херцигоња, В. Мокрањац, Радић, Обрадовић,

Избор дела за слушање:

М. Ристић: Суита дјокоза (одломак)

С. Рајичић: Трећи клавирски концерт (одломци), На Липару, циклус за глас и оркестар, Лисје жути - соло-песма

Љ Марић: Песме простора (одломци)

В. Вучковић: Буревесник (одломак)

М. Вукдраговић: Везиља слободе

В. Мокрањац IV симфонија (одломак), Еиде за клавир (избор) Одјеци, Соната за виолину и клавир (IV став)

Д. Радић: Списак - циклус песама (избор), Гунгулице - мешовити хор, ћеле-кула (финале)

А. Обрадовић: VI симфонија (одломци), Епитаф Н (одломак)

Музичко стваралаштво и музички живот Србије у другом половини XX века

Избор дела за слушање

Е. Јосиф: Два псалма за клавир

Д. Деспић: Хумористичке етиде

К. Бабић: Хорске композиције (избор)

Џез и остали жанрови

Упознавање најважнијих карактеристика яеза и осталих жанрова у музици.

Џез, забавна музика, мјузикл, рок, поп и панк музика; народна песма, грађанска песма, новокомпонована народна песма.

Дела за слушање

Гершвин: Порци и Бес (одломци), Рапсодија у плавом

Примери за наведене жанрове

Мјузикл - карактеристике и примери

Џ. Гершвин, Л. Бернштајн, Ђ. К. Меноти

Музика као примењена уметност

Филмска музика

Сценска музика

(В. Бароњан: Музика као примењена уметност, издање Универзитета уметности, Београд, 1981)

СКУПНО МУЗИЦИРАЊЕ

ХОР

ОРКЕСТАР

ДОДАТНА НАСТАВА

(Све у програму друштвено-језичког смера)

II разред

гимназија друштвено-језичког смера

(1 час недељно, 35 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Преткласицизам

Припрема класичне сонате и симфоније и карактеристике хомофног стила.

Манхајмска и Бечка школа; Бахови синови; Бокерини.

Примери: за хомофони стил - једну Хајднову симфонију упоредити са једним Баховим полифоним оркестарским делом; Јохан Кристијан Бах - Симфонија В-dur; Бокерини - Менует из квинтета бр. 11

Класицизам (бечки класичари)

Стил класичне равнотеже (опште карактеристике).

Хајдн (симфоније, концерти, квартети, ораторијуми, опере).

Моцарт (опере, симфоније, клавирска дела, камерна музика, концерти, Реквијем).

Бетовен - човек, мислилац, трагалац (симфонијска музика, клавирска, камерна дела и остала).

Примери: Хајдн: Опроштајна симфонија, Оксфордска симфонија; Лондонске симфоније (94, 103, 104), Концерт за трубу и оркестар, гудачки квартет (по избору); Моцарт: Прашка

симфонија, Јупитер симфонија, Симфонија бр. 40, Соната за клавир A-dur са варијацијама, Мала ноћна музика, Клавирски концерт (по избору) виолински концерт (по избору), Реквијем (одломци); Бетовен - Соната за клавир Месечева, Валдштајн, виолинске сонате: Пролећна или Кројцерава, симфоније 3, 5, 6, 7 или 9, један квартет из оп. 59, виолински концерт, клавирски концерт: 3, 4. или 5. (по избору), Миса солемнис (одломци).

Романтизам

Опште карактеристике музичког романтизма. Немачки рани романтичари (Шуберт, Вебер, Менделсон, Шуман, Шопен), и реформа клавирске музике.

Примери: Шуберт: Недовршена симфонија, соло песме - Баук, Пастрмка, квинтет Пастрмка, Музички тренуци за клавир; Вебер: увертира за оперу Чаробни стрелац, хор ловаца из истоимене опере, увертира за оперу Оберон, Позив на игру, Концерт за кларинет и оркестар (по избору); Менделсон: Песме без речи (избор), Виолински концерт e-moll, Италијанска симфонија, Сан летње ноћи (увертира); Шуман: дечије сцене, Лептири, Карневал (одломци), клавирски концерт, III симфонија; Шопен: прелудијуми (избор), валцери (избор), Полонеза A-dur, As-dur, Мазурке (избор), Скерцо B-moll, Балада d-moll, Етиде оп. 10 (избор), Соната b-moll, Концерти e-moll f-moll.

Романтична опера прве половине 19. века (Росини, Белини, Доницети). Руски ствараоци: Глинка и његов круг.

Србија - Шлезингер, Корнелије Станковић и његови претходници.

Примери - Росини: увертира за оперу Севилски берберин, избор арија из исте опере, увертира за Виљем Тела или Свраку крадљивку; Белини: одломци из опере Норма; Доницети: одломци из опере Љубавни напатак; Глинка: увертира за оперу Русланан и Људмила, одломци из опере Иван Сусањин, Камаринскаја за оркестар, соло песма Сећам се Србија - К. Станковић: Варијације за клавир на песму "Што се боре мисли моје".

Програмска музика до средине 19. века (Берлиоз, Лист)

Примери: Берлиоз: Фантастична симфонија, Харолд у Италији, увертира Римски карневал; Лист: Соната h-moll, Љубавни снови бр. 3, Мађарска рапсодија бр. 2, Године ходочашћа (избор), Концерт Es-dur, симфонијска поема Прелиди.

III разред

гимназија друштвено-језичког смера

(1 час недељно, 36 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Опера, оперета и балет XIX века

Вагнерова реформа опере.

Италијанска опера (Верди); веристи (Маскањи, Леонкавало, Пучини), Француска опера и балет XIX века (Гуно, Бизе, Масне, Офенбах, Сен-Санс, Адам, Делиб). Избор из опера: Травијата, Трубадур, Аида, Отело, Фалстаф, одломци из Реквијема. Веристи (Маскањи: Кавалерија рустикана - интермецо, Леонкавало: пролог из Пајаца, Пучини, одломци из Боема, Тоске, Мадам Батерфлај). Гуно, Фауст (Валпургијска ноћ), Бизе, Кармен (одломци).

Оперета: Ј. Штраус (мл.), Ж. Офенбах

Немачка музика до почетка XX века

Брамс, Брукнер, Регер, Малер, Штраус, Волф.

Обнова Француске музике (Франк и његови савременици).

Избор из дела: Брамс III Симфонија III став, Виолински концерт, Варијације за клавир, Мађарске игре, Брукнер: избор из једне симфоније, Те Deum; Малер: I Симфонија; Регер: Варијације на Моцартову тему; Р. Штраус: Тил Ојленшпигел, Дон Жуан, арија из Саломе или

Електре; Волф: избор из соло песама; Франк: Симфонија, Соната за виолину и клавир, Три корака за оргуље.

Националне школе у романтизму

Општи поглед на припадност националним школама и њихов развој.

"Руска петорка" (Бородин, Мусоргски, Корсаков); Чајковски: Свеукупно стваралаштво.

Класици чешке музике (Сметана, Дворжак).

Чешки композитори на преласку у XX век (Фибих, Јаначек, Сук).

Скандинавски композитори (Григ, Сибелијус).

Шпански композитори (Албениз, Грандос, Де Фаља).

Примери: Бородин: арије и сцене из Кнеза Игора, Симфонија h-moll.

Мусоргски: арије и сцене из Бориса Годунова, Слике са изложбе, Циклус соло песама (избор); Корсаков: избор арија и делова из познатих опера, Шехерезада; Чајковски: Симфоније IV, V, VI (избор), Ромео и Јулија, Концерт за клавир бр. 1, Концерт за виолину, одломци из Лабудовог језера, неколико арија из Евгенија Оњегина. Сметана: Моја домовина (избор), Продана невеста (увертира и одломци), квартет из мог живота; Дворжак: симфонија из новог света, Концерт за виолончело, Думки, трио, Словенске игре (избор); Фибих: Поема; Јаначек: одломци из Јенуфе, Тарас Буљба; Сук: Летња бајка (одломци); Григ: Клавирски концерт, одломци из Пер Гинта, Лирски комади за клавир; Сибелијус: Финландија, Виолински концерт, Албениз; Иберија, Католонија; Гранадос: Гојескас; Де Фаља: Љубав чаробница, Тророги шешир (одломци), Ноћи у шпанским вртovima, циклус седам шпанских народних песама.

Српска музика XIX века

Опште карактеристике и дела: Јенко, Станковић, Бајић, Маринковић, Ст. Мокрањац, Бинички.

Избор из дела: Јенко: увертира за Дјида, избор из солопесама; Маринковић: соло песме Грм, Молитва, Чежња; Мокрањац: Руковети I, II, IV, V, VII, X, XV, Приморски напеви, Козар, Акатист, Богородици, Херувимска песма, Тебе Бога хвалим, Опело; Бајић: одломци из Чучук-Стане и Кнез Иво од Семберије; Бинички: одломци из опере На уранку, избор севдалинки;

IV разред

гимназија друштвено-језичког смера

(1 час недељно, 32 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Импесионизам

Музички импесионизам и повезивање са сликарством и литературом; Дебиси и Равел.

Њихови савременици и настављачи импесионизма (Скрјабин, Респиги, Шимановски).

Избор из дела: Клод Дебиси: Поподне једног фауна, Две арабеске, Прелиди (избор), одломци из опере Пелеас и Мелисанда; Равел: Болеро, Клавирски концерт, одломци из балета Дафнис и Клое. Скрјабин: Поема екстазе; Респиги: Римске фонтане, Шимановски: Стабат матер.

Музика у првој половини XX века

Опште одлике музичке културе XX века.

Стварање најстарије генерације класика модерне (Стравински, Барток, Хиндемит, Шенберг, Хонегер, Прокофјев).

Избор из дела: Стравински: одломци из Петрушке, Посвећења пролећа, Прича о војнику, Едипус рекс; Барток: Концерт за оркестар, Свита из балета Чудесни мандарин, Дивертименто за гудаче, Алегро барбаро; Хиндемит: Сликар Матис (одломци); Шенберг: Пет комада за

клавир, Преображенска ноћ; Хонегер: Литургијска симфонија, Пацифик, Прокофјев: Класична симфонија, одломци из Ромео и Јулије, Трећи клавирски концерт.

Истакнути представници различитих стилских праваца и оријентација

Бритн, Месијан, Мартину, Орф, Лутославски, Шостакович.

Избор из дела: Бритн: Једноставна симфонија, Месијан: Турангалила, Мартину: Симфониета дјокоза, Орф: Кармина Бурана, Лутославски: Жалобна музика, Шостакович: Пета симфонија, Лењинградска симфонија, Гудачки квартет бр. 8.

БАЛЕТ (1)

КЛАСИЧАН И САВРЕМЕНИ БАЛЕТ, УМЕТНИЦИ И МУЗ. ПРИМЕРИ

Цез и остали жанрови

Историјски развој и карактеристике; црначка духовна музика, блуз; Гершвин; новији композитори и извођачи; Забавна, рок, поп и панк-музика, грађанска песма; разлике између народне и новокомпоноване народне музике.

Примери. - Гершвин: Рапсодија у плавом, Американац у Паризу, Порци и Бес (одломци).
Примери за наведене жанрове.

Мјузикл - карактеристике и примери

Џ. Гершвин, Л. Берштајн, Ђ. К. Меноти

Музика као примењена уметност

Филмска музика: избор музике из филмова.

Сценска музика: С. Менделсон и други. (В. Бароњан. Музика као примењена уметност, издање Универзитета уметности, Београд, 1981).

Српско музичко стваралаштво прве половине XX века

Српски класици модерне: Коњовић, Милојевић, Христић. Примери. - Коњовић: Симфонијски триптихон из Коштане, Песма о були из Коштане, "Нане кажи тајку" из збирке Лирика, Милојевић: Четири комада за клавир, соло песме: Јесења елегија, Јапан, Легенда о Јефимији за виолончело и клавир, Христић: прва свита из Охридске легенде, соло-песме: Елегија, Поноћ, Вече на шкољу,.

Светско музичко стваралаштво у другој половини XX века

Нове могућности музичког развоја; отворени путеви уметности и музике: класици нових стремљења (Булез, Штокхаузен).

Избор из дела: Булез: Чекић без господара, Штокхаузен: избор из електронске музике.

СКУПНО МУЗИЦИРАЊЕ

Хор - (40-60 ученика од I до IV разреда) - 4 часа недељно = 140 часова годишње.

Свака школа има хор. Настава хорског певања изводи се у континуитету током целе школске године, на пробама обележеним у распореду. Рад наставника са хором улази у његов фонд часова недељне наставе, а ученицима (слободно пријављеним и касније одабраним од наставника), је део радне обавезе. Хорске пробе се изводе одвојено по гласовима и заједно. Програм рада са хором треба да садржи пригодне композиције, као и дела озбиљније уметничке вредности, у зависности од могућности ансамбла.

Садржај рада:

- одабирање и разврставање гласова;
- вежбе дисања, дикције и интонације;
- хорско распевавање и техничке вежбе;
- интонативне вежбе и решавање појединих проблема из хорске партитуре (интервалски, хармонски, стилски);
- музичка и психолошка обрада композиције;
- увежбавање хорских деоница појединачно и заједно;
- остваривање програма и наступа према годишњем плану школе.

Оркестар (4 часа недељно = 140 часова годишње)

Оркестар може да се образује у зависности од услова школе. Оркестар је инструментални састав од најмање 10 извођача који свирају у најмање три самосталне деонице. Могу се образовати оркестри гудачког састава, хармоника, мандолина, тамбурица, блокфлаута, као и мешовити. Рад наставника са оркестром улази у његов фонд наставних часова, а ученицима је део радне обавезе.

Садржаји рада:

- избор инструмената и извођача у формирању оркестра;
- избор композиција према могућностима извођача и саставу оркестра;
- техничке и интонативне вежбе;
- расписивање деоница и увежбавање по групама (прстомет, интонација, фразирање);
- спајање по групама (I-II; II-III; I-III и сл.);
- заједничко свирање целог оркестра, ритмичко-интонативно и стилско обликовање композиције.

Камерни састави - рад у оквиру музичке секције - 1 час недељно.

Камерни састави се образују од 2 до 9 извођача, певача, инструменталиста или комбиновано. Садржај рада ових састава бира наставник у сарадњи са заинтересованим ученицима, према извођачкој способности, склоности и интересовању ученика. (Види: факултативна настава).

ДОДАТНА НАСТАВА

На часовима додатне наставе остварују се садржаји за које ученици показују посебно интересовање. Слушају се нова музичка дела (или понављају позната) из области које се обрађују на редовној настави или су моментално актуелна у уметничком животу наше земље и света. Поједини ученици могу по слободном избору, уз консултовање и помоћ наставника да припреме литерарне саставе о слушаним делима.

У оквирима додатне наставе предмета Музичка уметност организују се и концерти у школи, заједничке посете оперским и балетским представама, концертима и пројекцијама музичких филмова. Једна представа или концерт ван школе, рачунају се као 4 часа додатне наставе.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Музичка уметност је логичан наставак предмета музичка култура из основне школе, с тим да се овај предмет у средњем образовању првенствено базира на упознавању и проучавању најзначајнијих музичких дела из светске и наше литературе, везаних за поједину епоху и њене карактеристике. Као примери за слушање музике одабрана су дела композитора који овековечују време у коме су живели и своје музичко стваралаштво. Значајно место имају солисти и ансамбли који та дела репродукују.

За реализацију садржаја програма прво и основно је обезбедити нормалне услове за рад: опремљен кабинет (или специјализована учионица), са клавиром (или другим основним инструментом) и квалитетним аудиовизуелним средствима (грамофон, касетофон, дијапројектор итд.) - плоче, касете, дијафилмове књиге, слике и уџбеник (види поглавље о наставним средствима и кабинету). Савремена школа условљава осетљиву и скупочену опрему која не сме да се стално преноси из учионице у учионицу и тако уништава. Савремена настава захтева од наставника да сва потребна средства припреми пре часа за употребу.

Сви садржаји који се остварују првенствено се базирају на доживљају музичког дела, упознавању његовог ствараоца и карактеристикама епохе којој дело припада. То се реализује првенствено преко слушања музике тј. директног доживљаја музичког дела.

Наставниково усмено излагање треба да послужи као информација и инспирација за слушање музике које је централни део часа (20 одсто излагања, 60 одсто слушања - у

фрагментима или у целини зависи од примера, али 20 одсто закључивања - разговор са ученицима или понављање слушања одређених делова композиције или целине).

Програм је конципиран према историјско-стилским раздобљима, које у излагању треба ограничити на најбитније елементе, а слушању музике дати примарно место. Директним, сугестивним и интересантним излагањем наставник треба да ученике оспособљава да активно слушају музику, како би могли да на одабраним примерима развијају музичку меморију, естетски укус, препознају дела и инструменте, осећају музичку форму, значај и карактеристике стила и композиторовог стваралаштва.

Поједине наставне теме могу се обрадити ученичким рефератима, у којима такође имају примарно место музички примери.

Код слушања музике првенствено усмеравају ученике на доживљавање музичких садржаја (мелодије, хармоније, форме итд.). Програмске ванмузичке садржаје применити у програмској музици са мером у којој их композитор најављује.

Код слушања музике настојати да се одабере пример који може да се слуша у целини (један цео став, краћу увертуру, итд), да ученици доживе целину и схвате музичку форму. Одабирати музичке примере са великом пажњом и умешношћу. Дела, која је својом дужином немогуће на једном школском часу саслушати, изнети у одабраним, карактеристичним фрагментима, које можемо повезати усменим образложењем.

У програму је наведено много више музичких дела него што је могуће саслушати и усвојити. Због тога из наведених примера наставник прави сопствени избор који ће ученици саслушати и усвојити као примере за одређени правац, епоху итд. Остала дела која ученици нису слушали а налазе се у програму несврхисходно је меморисати, сем у врло изнимним случајевима.

Епоха се повезује са предметима сродних садржаја у том разреду, на темељу корелације (књижевност, ликовна уметност, историја итд.) и тако даје глобални увид у време када је дело настало. Свако дело које се слуша требало би поновити неколико пута са новим задацима.

Означени бројеви часова поред тема у садржајима програма могу да се помере у зависности од избора слушаних дела. Наставник мора правовремено да припреми дело за слушање: одреди избор из дела за слушање, минутажу, коментар (разговор или закључивање) и по потреби поновно слушање. Сва вербална објашњења морају бити сажета и кратка, морају да уводе у слушање музике. После слушања дела треба подстицати ученике да изводе закључке који произлазе из доживљеног слушања музичког дела, било на часовима или на посебним концертима.

Ученике треба усмеравају на одређене емисије на радију и телевизији, које ће пратити у слободно време ван школе. Такође је уско везано са предметом организовање посета концертима, оперским и балетским представама, где се садржаји предмета врло успешно надограђују у директном контакту са музичарима и музиком. У центрима где постоје такве установе као и музичке школе, музичка омладина, културно-уметничка друштва, треба неговати сарадњу као и организовати концерте у школи. Кроз обавезне ван наставне активности и факултативну наставу могу врло успешно да се осмишљавају и организују разноврсни видови музичких активности, који су значајан допринос културној и јавној делатности школе и личном усавршавању ученика који се њима баве, као и онима који их слушају (хор, ансамбли, оркестри, концерти...). Оцењивањем се сагледава комплетна личност ученика: његово знање, ангажовање и заинтересованост, као и његове музичке способности.